

Datum objave: 10.8.2010 u 12:48h

EKSKLUZIVNO: sa sudionicima speleološke ekspedicije »Lukina jama«

U srcu Velebita na 1400 metara dubine!

Speleoronioci i članovi Speleološkog odsjeka Velebit i HGSS-a Ivica Ćukušić i Robert Erhardt zaronili su u potopljeni kanal na dnu jame 135 metara u duljinu i 21 metar u dubinu, čime je dubina jame povećana na više od 1.400 metara

Kroz svježje ljetno jutro u srcu Velebita probija se zvuk teške mašinerije. Ne, nije to poprište gradnje nove vikendice Ljube Ćesića Rojsa, već grupica šumara na bijeloj cesti za Zavižan obavlja svoj uobičajeni posao. Golemi drveni trupci slažu se na kup kako bi uskoro mogli postati moderan namještaj za yuppije ili kakva montažna kuća u srcu Gorskog kotara. Nekoliko kilometara niz cestu posla ima i u malom kampu od desetak šatora na jednoj od livada Velikog loma. Dok se u loncu krčka gulaš, dječica trčkaraju po livadi. Da pet, šest kršnih momaka kojim slučajem ne trpa u poveće torbe užad i čudne željezne spravice, teško da bi itko mogao zaključiti da je stigao u bazni logor najveće hrvatske speleološke ekspedicije u posljednjih desetak godina. Tek pažljiviji promatrač na licima će prisutnih otkriti umor. Dio ekipe koja strpljivo čeka na sadržaj lonca, želi zapravo samo jedno – leći u šator i zaspati na bar desetak sati. Iza njih je, naime, noć ravna dvostruko smjeni u rudniku. Proteklih dvanaest sati spuštali su se tisuću metara pod zemlju, provevši većinu vremena viseći na užadi u mračnoj vertikali i tegleći torbe od 20 kila u podzemlje. Dok oni pokušavaju ostati budni čekajući hranu, dio ekipe u kampu pomalo se nervozno vrzma oko opreme. Sutra je njihov red.

Kao u središte Zemlje

– Kad roniš u moru, ako se nekim slučajem nešto dogodi, doći će helikopter i odvesti te za sat vremena u barokomoru. Ovdje ako se nešto dogodi, ne postoji mogućnost da izađeš u tih 12 sati koliko još imaš šanse za preživjeti ukoliko dođeš u tom roku do barokomore. Sve mora biti maksimalno pripremljeno i lišeno rizika, objašnjava stoički Ivica Ćukušić, pokušavajući u maniri pravog vojnika sakriti uzbuđenje. Prošao je Ćuki već svašta u životu – od mirovne misije u Sahari, do ronjenja u sam izvor Cetine, ali sutra ga čeka nešto posebno – spustit će se na 1.392 metara dubine i zatim od tamo pokušati zaroniti još dublje – rekli bi Jules Vernovi fanovi – skoro pa u samo središte Zemlje. S njim će biti Robert Erhardt, aktualni pročelnik zagrebačke stanice HGSS-a i s 50 godina starosti, najstariji čovjek na svijetu koji je takvo ronjenje već obavio u najdubljoj jami na svijetu – bugarskoj Voronji. U stvari, u Hrvatskoj u ovom trenutku samo četvorica ljudi mogu zaroniti u sifon – potopljeni prolaz – u Lukinoj jami. Jedan od njih je, ističe Ćukušić, i Riječanin Igor Markanjević. No Igor, riječki speleolog i alpinist, ovog će puta biti »samo« podrška dvojici ronilaca. Tako mu je pao grah, smije se Ćuki, svjestan da bi mnogi svjetski speleolozi htjeli zaviriti u taj sifon. Robert, Ivica i Igor dio su elitne HGSS-ove jedinice speleoroničara, osposobljeni da zarone u neugodne, mračne, uske potopljene kanale i više od stotina metara u dubinu. Ovog puta njihova je misija istraživačka – otkriti što ima dalje, odnosno dublje.

Ronjenje na 1.400 metara dubine

Ronjenje na 1.400 metara dubine jedan je od središnjih ciljeva ekspedicije »Lukina jama 2010«, višetjednog novog istraživanja i mjerenja najdublje jame u Hrvatskoj. Kad je 1992. godine otkrivena od slovačkih speleologa, jama nazvana po Ozrenu Lukiću Luki, hrvatskom branitelju, bila je sa 1.392 metra dubine deveta najdublja na svijetu. Istraživanja su trajala nekoliko godina, a 1994. godine, Teo Barišić i danas pokojni Zoran Stipetić krenuli su još dalje i zaronili nešto više od pedeset metara u potopljeni sifon na dnu najdublje velebitske vertikale. Time su oborili svjetski rekord koji nije srušen idućih 12 godina, sve do ronjenja u danas najdubljoj svjetskoj jami, već spomenutoj Voronji.

– Bio je to zaista poduhvat vrijedan divljenja. Ova oprema koju mi sad imamo za njih, kao i za ostale istraživače jame, bila je tada totalni SF. Našli su vodeni tok s dva ulaza. Ušli su u jedan od njih sedam metara u dubinu i još 57 horizontalno u dužinu. Nakon toga došli su do tzv. zvona – suhog dijela u kojem se nazirao i nekakav uski nastavak. Tamo su se, međutim, okrenuli i vratili natrag. Mi ćemo sad ići njihovim stopama i pokušati vidjeti što ima dalje. U idealnom raspletu nakon još pet metara potopljenog kanala, mogli bi naići na još neku vertikalu ili kakvu ogromnu podzemnu dvoranu. A možda naiđemo na slijepu ulicu. U svakom slučaju, vučemo sa sobom uže od 80 metara – dakle toliko daleko možemo ići, a ako tamo ne bude išlo, ući ćemo u drugi, još neistraženi kanal, objašnjava nam Ćukušić. Iza njih, u sifone bi se trebao spustiti i treći ronilac, Branko Jalžić, koji dole ide u potragu za – školjkom. Jalžićeva školjka zapravo je endemska vrsta vrlo zanimljiva modernoj biospeleologiji. Po dosadašnjim saznanjima, trojicu ronilaca u podzemlju najvjerojatnije čeka slab protok vode, a time i slaba vidljivost. Promjer do sad otkrivenog prvog dijela potopljenog kanala je dva metra.

Malo je tijesno

– Eh, dva metra je super. Kad je usko metar, onda je malo tijesno, reći će Ćuki kojega više brine logistički opseg cijelog zahvata. Naime, da bi im dopremili do dna svu potrebnu opremu – puno glomazniju i težu no u slučaju normalnih ronjenja, s Robijem i Ivicom u podzemlje ide još sedam ljudi. Nakon što zarone u sifone i vrate se na površinu – pardon, na dno jame, ronioci se moraju odmarati idućih dvanaest sati.

– Kako idemo dole sa smjesom koja sadrži 50 posto kisika i 50 posto dušika, kad izronimo tijelo će nam biti puno otopljenog dušika. Uslijed daljnjih fizičkih napora, on bi prešao u krvi u plinovito stanje i izazvao zastoj srca ili ostale nuspojave dekompresijske bolesti, objašnjavaju nam speleoronioci. Naime, kad završe s podzemnom »potopljenom« avanturom, do površine ih čeka još 1.400 metara uspona po užetima – poduhvat koji ni najspremniji ne mogu odraditi u jednom danu. Od tud i imperativ da ništa ne smije poći po zlu – do konkretnije pomoći dijeli ih više od 24 sata napora.

Da bi se ostvarili preduvjeti za ronilački i sve ostale istraživačke dijelove ekspedicije, Lukina jama na Velebitu oprema se već desetak dana. U jednom trenutku u jami je bilo 17 ljudi, odnosno pet timova s različitim zadacima. Nakon što se par stotina po par stotina vertikalne opreme s užetima za silaz, u jamu potom ulazi telefonski kabel. I tako ono što ne može doći do nekih sela u Lici – telefon, drugo je najvažnije po redu što se sredinom srpnja spustilo 1.400 metara pod Velebit. Iduće po prioritetu bilo je postavljanje tri bivka, točnije mjesta za spavanje nužna za istraživanje tako duboke jame.

Sve mora biti točno

– Sve mora biti u sat točno. Mora se znati kad koji tim prestaje raditi i dolazi na bivak, jer nema puno mjesta. Spoje se četiri vreće i u njih se poreda šest ljudi. Nakon 12 sati, na odmor dolazi drugih šest ljudi koji su do tad radili. Sve mora biti sinkronizirano jer nije neka sreća doći ranije i viseći na užetu na 2 stupnja Celzijeva čekati svoj red – bilo na spavanje, bilo na žimarenje na površinu, zaključit će naši sugovornici. I uistinu, speleolozi su uigrana zajednica. Disciplina je prava vojna, svatko zna što mu je raditi. Da bi se dio ekipe spustio do dna, da bi druga ekipa stručnjaka napravila novi nacrt jame, treća potražila nove kanale, a biospeleolozi potražili endemske vrste, svatko od sedamdesetak ljudi prijavljenih na ekspediciju je važna karika. Od onog tko kuha ručak, do onih najjačih koji će na dno dotegnuti opremu – svi su važni da bi ekspedicija uspjela. A kod tako kompleksnog poduhvata, mnogo stvari može krenuti po zlu.

– Evo, prije neki dan je bila skoro pa drama. Javio se popodne Igor iz jame u 21 sat da se nalaze na 600 metara dubine i da im je negdje u mraku ostala jedna transportna torba s užetima i opremom za daljnje »fiksiranje« silaza. I sad 17 ljudi stoji duž tih 600 metara u mračnoj vertikali i čeka. Umorni su od sati i sati rada, hladno je, nemaju gdje spavati jer nemaju dovoljno opreme da se spuste do iduće police za bivak, a na gornjoj polici može spavati samo šest ljudi. Igor nas moli da brzo pošaljemo nekog odmornog i brzog s novom torbom opreme, no mi u tom trenutku nemamo nikog takvog. Samo je do ulaza u jamu sat vremena hoda. Neizvjesnost kako ćemo se snaći trajala je sat vremena, a onda su oni uspjeli nekako skupiti ostatak opreme i spustiti se do idućeg bivka na 950 metara dubine, prepričava nam Čukušić.

Slojev i leda

U samom podzemlju vrebaju i nenadani problemi – kad su istraživači tek stigli ove godine na lice mjesta, sam ulaz u Lukinu jamu bio je zatvoren debelim slojevima leda. Nije bilo druge no pokušati ući kroz Trojamu – drugu jamu koja se nakon nekog vremena spaja na Lukinu vertikalu. Ni to, međutim, nije prošlo bez prepreka. Na 200 metara dubine, speleologe je iznenadio novi čep leda. Uspjeli su ga probiti taman dovoljno da se kroz rupu u ledu provuče normalno građena osoba.

Iz svih tih razloga, novo istraživanje Lukine jame, avantura je koju mnogi nisu htjeli propustiti.

– Lukina jama je pojam i kao što je tada odgojila cijelu jednu generaciju hrvatskih, pa i europskih speleologa, tako se i danas mnogi mladi speleolozi žele istaknuti radeći na ovoj ekspediciji. A nama nisu bitne ni godine, ni porijeklo, status ili slično, samo je bitno da je osoba spremna raditi. I to uvijek tako funkcionira u speleološkim krugovima, koji bi mogli biti primjer u današnjem društvu kako se stvari mogu postići, mudruje Čukušić. I zaista, speleolozi iz pet različitih zemalja prijavili su se na ekspediciju, među njima i mnogi koji su jamu istraživali prije 15 godina.

Spoj sportskog, znanstvenog i estetskog

– Speleologija je jedan izvanredan spoj sportskog, znanstvenog i estetskog. Ovako duboke vertikalne podrazumijevaju da ste fizički spremni, a spuštanje u mrak tjera vas svaki put da se nekako okrenete sebi i suočite s vlastitim mogućnostima. Tu je onda i taj element istraživanja – cijela je zemaljska kugla istražena, ali ovi podzemni prostori još nisu. I kad se satima trudiš, znojiš, provlačiš kroz neke uske prljave prolaze i onda otkriješ neku podzemnu dvoranu s prekrasnim oblicima, nastupa nevjerojatan osjećaj ushićenja, objašnjava nam Erhardt što to njega i ostalih 69 sudionika ekspedicije tjera u podzemlje.

– A osim toga, dno Lukine i nekih drugih jama, već je vidjelo nešto ljudi i određeni broj primjeraka tih endemskih vrsta. Ali ako se Robi i ja spustimo još dublje u sifon i tamo otkrijemo nastavak, onda smo nas dvojica možda prvi svjedoci od svih živih bića koji su ugledali nešto što je priroda stvarala stotinama tisuća godina. Osim možda čovječje ribice, ali ona je slijepa, u dramatično-ironičnom tonu završava Čukušić s prilično neospornim argumentom što to ljude može »natjerati« u potragu za središtem Zemlje.

Vedrana SIMIČEVIĆ

Provlačenje kroz prolaz u ledu

Mogućnost spuštanja u jednu od dvadeset najdubljih jama na svijetu, specifičnu po svojim neprekinutim vertikalama, privlačila je posljednjih mjeseci mnoge strane speleologe, pa će stoga Lukinu jamu idućih tjedana istraživati u sklopu ekspedicije Komisije za speleologiju HPS-a i speleo odjeka PDS »Velebit«, a državljani iz još pet zemalja. Neki od njih ponajbolji su svjetski stručnjaci, a od onih iskusnijih u baznom smo logoru već u prvom tjednu zatekli engleski par i četvoro Bugara. Engleskinja Fleur Loveridge te Bugari Vladimir, Encho i Antonya bili su jedan od udarnih timova koji je opremao jamu.

– Bili smo taj dan zadnji tim i ostali smo u jami cijelu noć, što je dosta naporno jer vam biološki ritam organizma i dalje zahtijeva da u tu doba spavate. Jama je prekrasna, a posebno mi je uzbudljivo bilo provlačiti se kroz uski prolaz u ledu, priča nam svoje dojmove Fleur, studentica s juga Engleske koja se već 15 godina bavi »jamarenjem«.

– Vaša zemlja je poznata po speleobjektima, pogotovo Velebit i ove smo godine htjeli organizirati vlastitu ekspediciju ovdje. No kad smo čuli da se sprema ova, rado smo se priključili. Nije isto kao otkriti nešto novo, ali svakako je vrlo uzbudljivo spustiti se 1.400 metara pod zemlju. Osim toga, tu će doći i neki od vrlo poznatih svjetskih speleologa, pa je ovo prilika za razmjenu iskustava, objasnio nam je pak bugarski tim.

Povećana dubina jame

U speleološkoj ekspediciji u nadublju hrvatsku jamu – Lukinu jamu u Nacionalnom parku Sjeverni Velebit, speleoronioci i članovi Speleološkog odsjeka Velebit i HGSS-a Ivica Ćukušić i Robert Erhardt zaronili su u potopljeni kanal na dnu jame 135 metara u duljinu i 21 metar u dubinu, čime je dubina jame povećana na više od 1.400 metara.

Ovo je jedna od najzahtjevnijih speleoloških ekspedicija ove godine u Europi, s obzirom na logistiku i transport velike količine opreme na dno jame u uvjetima niskih temperatura i znatne vodene aktivnosti. Do sada je jedini uron na dno Lukine jame izveden 1994. godine, što je tada bio uron na najvećoj dubini od ulaza u jamu na svijetu.

Ekspediciju, koja je u tijeku do 15. kolovoza, organizirali su, u suradnji s Nacionalnim parkom Sjeverni Velebit, Speleološki odsjek Velebit i Komisija za speleologiju Hrvatskog planinarskog saveza uz logističku potporu Hrvatske gorske službe spašavanja. U ekspediciji sudjeluje 70 speleologa iz 9 hrvatskih speleoloških udruga i kolega iz 6 europskih zemalja. Pored speleoroničkih u tijeku su speleološka, biospeleološka i druga znanstvena istraživanja.